בס"ד

דרכי החיזוק

"דבריהם הם זכרונם"
לעילוי נשמת מרן רבינו
ירחמיאל גרשון ב"ר **צבי יהודה**
זללה"ה

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • וירא תשפ"ז

786

שיחה שנאמרה בחודש טבת תשע"א

על ההנאה והתענוג בעבודת השם יותר מכל התענוגים

טבע האדם שרוצה ליהנות בחיים

יש דבר פשוט מאד, שצריכים לחזור ולדבר עליו. הנה טבע האדם שהוא רוצה ליהנות ולהרגיש טוב, ואינו רוצה לסבול קשיים, ולא רק שאינו רוצה קשיים אלא גם רוצה ליהנות, שיהיה לו נעים וטוב בחיים. ומה הם ההנאות שיש בעולם? יש הנאות הגוף כגון אכילה שתייה ומנוחה, וכן חמדת הכבוד והממון וכל מה שמשמח, והשאיפה לזה באה מצד טבע הגוף והיצר הרע שמושך, וכשמתרגלים קשה מאד להיגמל ולהפסיק.

והרמב"ם בהלכות תשובה (ז, ג) כתב שצריך לחזור בתשובה מן הדעות הרעות, ואחד מהם רדיפת המאכלות, ולא כתב שלא לאכול, אלא לא לרדוף, ומה גורם לרדיפה? החשק שבטבע האדם.

ויש דברים ששייך אפילו התמכרות, כגון אלכוהול, שמי שמתרגל לזה נמשך וקשה להפסיק. ובמדרש (תנחומא שמיני) מובא מעשה באדם שהיה משתכר ומתגולל ברחובות בביזיונות, ובניו התביישו מזה מאד, כי כשהיה שיכור היה נראה כבעל חי ולא בן אדם, ורצו שיפסיק, ופעם ראו שיכור מתגולל ברחובות כמוהו, וקראו לאביהם שיבוא ויראה איך שנראה, אבל הוא ניגש אל השיכור ושאל היכן מצאת יין טוב כזה, כי כך יש טבע באדם שלא אכפת לו ומוכן לסבול ביזיונות בשביל למלא תאוותו.

ויש גם התמכרות לעישון, שהוא תאווה המושכת, ושמעתי בשם האמרי אמת מגור, כי העישון מתחיל מגאווה, שילד קטן רואה מבוגרים שמעשנים ורוצה להרגיש כמו גדול... ומבוגרים מעשנים כדי להרגיע את העצבים, וזכורני שבילדותי כשהיו במתח היו מעשנים הרבה, אבל אחר כך נודע שיש בזה רעל. וידוע מאחד הגדולים שהיה מעשן עד שפעם התעלף מזה ומאז הפסיק לעשן, ואמנם כיון שהיה רגיל לעשן בהכנת השיעור, התחיל לקחת סוכרייה כתחליף כדי שהראש יהיה צלול ולא יירדם, ובמשך הזמן מתרגלים עד שכבר אין בזה צורך. ואמנם בדרך כלל מי שהורגל לעישון צריך גמילה, ויש מומחים מיוחדים לכך.

וכן יש התמכרות לכבוד שהיא גרועה מאד, ובגמרא מובא (מנחות קט, ב) שרבי יהושע בן פרחיה אמר "בתחילה כל האומר לי עֲלֵה לגדולה אני כופתו ונותנו לפני הארי, עתה כל האומר לי לירד ממנה אני מטיל עליו קומקום של חמין", ולא נתכוון שבאמת היה עושה כן, רק אמר דרך משל עד היכן מגיע טבע האדם, שגם מי שהתרחק כל כך מהכבוד וכעס על מי שרצה להעלותו לגדולה, אבל כשכבר עלה לגדולה אם יגידו לו לירד זה יותר גרוע, כי קשה מאד לסבול את חסרון הכבוד שהורגל בו.

וכמו שמצינו בבן סורר ומורה שמבקש לימודו ואינו מוצא, ואמרו בגמרא (סנהדרין עב, א) וכי מפני שאכל זה תרטימר בשר ושתה חצי לוג יין האיטלקי אמרה תורה יצא לבית דין להיסקל? אלא הגיעה תורה לסוף דעתו שסוף מגמר נכסי אביו ומבקש לימודו ואינו מוצא ויוצא לפרשת דרכים ומלסטם את הבריות אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב, ע"כ. והיינו כיון שהורגל לגנוב כדי למלא תאוותו, ואינו מתחשב באחרים מחמת שהוא תאב לבשר וליין, הרי בלי גמילה הוא ימשיך בזה וישקע בתאוותו יותר ויותר, ויתמכר לזה עד שילסטם את הבריות.

כמו שידוע שאדם שפושט רגל ונכנס לחובות, לוקח הלוואות וערבויות אפילו מאביו ובני משפחתו, ולמרות שיודע שלא יוכלו לשלם סכומים עצומים כאלו, לא אכפת לו ואינו חושב מה יהיה הסוף, כי כך טבע האדם כשטובע ונמצא במצב לחוץ, שאינו מתחשב. וכן יש תאוות בטבע האדם שקשה לעמוד בהם, וכשרוצה למלא תאוותו אינו מתחשב באחרים, עד שעלול ללסטם את הבריות כמו בבן סורר ומורה.

כמה מתאמצים בשביל הנאות חיי שעה

וכל זה בא מתוך הטבע שרוצה ליהנות, אבל אלו הם הנאות הגוף, ולא זו דרך התורה אלא יש תחליף: חיי התורה, שהם יותר מכל התענוגים.

ויש בזה שני חשבונות. כי הנה בטבע העולם מי שרוצה חיים טובים ומאושרים חושב שצריך להרוויח כסף, שאם יהיה לו כסף הוא יחיה חיים טובים, ולכך צריך להשקיע הרבה ללמוד מקצוע, כי כיום כמעט אין סנדלרים וחייטים, אלא בתי חרושת עם מכונות מיוחדות שצריך ללמוד להפעילם, ובמשך הזמן נוספו עוד מקצועות לפי הטכניקה החדשה שצריך ללמוד הרבה שנים כדי לקבל תעודה ובלי זה לא יתקבל לעבודה, כגון הוראה או רואה חשבון או יועץ מס וכדומה.

ולדוגמא מקצוע הרפואה, סיפר לי אחד שרצה להיות רופא, שהיה צריך לעבור דברים במשך שנים, ללמוד הרבה ידיעות ולחזור עליהם, ולעבוד במעבדה רפואית להתעסק עם כל מיני בדיקות שלא נעים לטפל בהם, ואלו שעומדים על גביו צועקים עליו ומבזים אותו, כי הוא רק מתלמד... ושולחים אותו לכאן ולכאן, והוא סובל ועובר את כל הקשיים האלו במשך שנים, מפני שיודע שבסוף יהיה רופא וירוויח כסף.

[והרי גם אם כבר יהיה רופא, וכי הרופא עצמו תמיד בריא? הנה יש רופא אחד שמטפל באנשים איך למנוע מחלות על פי כללי הרפואה, והוא אדם צעיר ופתאום חלה וקיבל סתימת עורקים וצריך לצאת לשיקום, והוא שבור ורצוץ, שאחרי שהיה מרפא אחרים הוא צריך בעצמו רופא שירפא אותו, והיו צריכים להשתדל עבורו אצל רופאים אחרים שיטפלו בו ויתייחסו אליו בטוב, **הרי שהאדם לא מובטח כלל בחיי העולם הזה**].

אבל עם אמונה יודעים שכל החיים זה בהשגחה, הן בענייני הבריאות וגם בשאר עניינים, הכל בהשגחה לטובת האדם, הטוב האמיתי של חיי הנצח, ואם בשביל חיי שעה עובדים קשה מפני שבסוף יהיה איזה רווח, וכי חיי עולם אינם יותר מזה? ומה עדיף, האם חיי עולם או חיי שעה? בודאי שחיי עולם עדיף! אבל זה תלוי באמונה, ואם האמונה ברורה מבינים שכדאי

בעניינא דיומא

בימי שלישי בערב היה רבינו אומר את השיחה השבועית בביתו, וכך יצא שבתקופות בחירות המתקיימות ביום שלישי היה מתייחס לענייני השעה, וכמה פעמים הרחיב על מעלת הבחירה "ובחרת בחיים" בכל קיום התורה והמצוות, ועל בחירת עם ישראל "אתה בחרתנו מכל העמים", וכדרכו היה גם מעורר שלא לבזבז הזמן בסקרנות סביב תוצאות הבחירות.

להלן דברים מהשיחה במוצאי הבחירות הקודמות, חשון תשפ"ג.

עכשיו היו בחירות, ועוד מעט יהיו התוצאות, ויש טבע של סקרנות לדעת מה התוצאות של הבחירות. ואף שאין זה נוגע לאדם למעשה, אבל זה מעניין, וכך הטבע שיש סקרנות, לדעת מה היה ומה הווה. וזה בזבוז זמן! ויכולים לנצל את הזמן הזה למשהו טוב, אבל כך הטבע שיש סקרנות, והרבה זמן מתבזבז אצל אנשים בשביל סקרנות.

והנה יש אנשים שצריכים את זה, כי אין להם תעסוקה, ואין להם מה לעשות, וכשמשתעממים זה מזיק לבריאות, לכן אין להם ברירה, וזקוקים לעסוק בדברים מעניינים בשביל הבריאות... יש כאלה אנשים. אבל אנחנו בני תורה הרי יש לנו מה לעשות, וזכינו שמן השמים נתנו לנו סייעתא דשמיא שיש לנו תעסוקה מעניינת, עסק התורה, שזה מעניין, וכל אחד לפי הדרגה שלו, יכול ללמוד גם חומש עם רש"י, או ספרי מוסר, יש הרבה דברי תורה שמעניינים לכל אחד לפי הרמה שלו, כפי כוחו.

ועסק התורה זה החיים הכי מאושרים, כמו שאמרו (אבות ו, ד) אשריך בעולם הזה! אין חיים יותר מאושרים מזה.

~~~

וכך הביא מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א במשאו השבוע בעצרת הרבבות מדברי רבינו זללה"ה:

...ולבני הישיבות אנו פונים, השקיעו עצמכם בלימוד התורה. מרן ראש הישיבה הגאון רבי גרשון זצ"ל עורר על הלימוד במוצאי הבחירות, התאמצו בדבר, התגברו על הסקרנות, שובו לבית המדרש מיד לאחר קיום חובת ההצבעה, ואל תתעניינו בשום דבר.

לקבלת השיחות במייל A527600485@gmail.com לתרומות והנצחות – 0527600485
ניתן לתרום בעמדות 'קהילות' ו'נדרים פלוס' לפי החיפוש 'דרכי החיזוק' (קוד 710)
~~~

להשקיע בשביל חיי עולם, אבל הטבע אינו כן, מפני שחיי שעה רואים בעיניים בחוש, ואילו האמונה אינה כל כך בבהירות כמו שרואים בחוש, ואפילו אדם שהוא כבר בעל אמונה, אם יש היסח הדעת ואינו מתחזק מיד האמונה נחלשת, ולכך צריכים כל הזמן חיזוק.

חיי תורה הם התענוג הגדול ביותר

ויש עוד חשבון, שאם חיים על פי האמונה, גם חיי העולם הזה יותר טובים! כמו שאמרו (אבות ו, ד) אשריך בעולם הזה, ורואים במציאות מי הם היותר מאושרים, האם בני התורה או אלו שאינם לומדים? וכי עשירים יותר מאושרים? אדרבה אצל עשירים מצוי שמפסידים ומגיעים לפשיטת רגל, והם תמיד דואגים ולא רגועים כמו שאמרו (אבות ב, ז) מרבה נכסים מרבה דאגה, וידוע לי מעשיר שיש לו הרבה ילדים, ובתחילה חלקם עסקו במסחר והיו מרוויחים ומפסידים, ובסוף החליט שמכאן ולהבא הילדים יעסקו רק בתורה והוא כבר ידאג לכל מחייתם כדי שיישבו וילמדו, מפני שראה שהדבוקים בתורה הם המאושרים וחייהם יותר טובים.

נמצא שבאמת גם בחיי העולם הזה, מי שהולך בדרך התורה חי חיים יותר טובים ומאושרים, ורק צריכים לזה אמונה, מפני שיש גם ניסיונות, ולפעמים רואים חילונים ורשעים שמצליחים וחיים חיים טובים ונדמה כאילו שאין השגחה, אבל זה לא כך, וכבר האריכו בספרים וגם בפסוקים מדוע יש רשע וטוב לו או צדיק ורע לו, עיין חובות הלבבות (שער הביטחון פ״ג) ומכתב מאליהו (ח״א עמ׳ 15 ואילך) ובעוד ספרים רבים.

ואחד מן החשבונות בזה הוא, שאם כל הצדיקים היו חיים בעולם הזה חיים טובים בלי ייסורים, אזי כל אחד היה צדיק, כי לא היה שום ניסיון ולא היה ליצר הרע במה לפתות, וצריכים שיוכל לפתות כדי שיהיה ניסיון, שכל השכר הוא עבור ההתגברות והבחירה, ובלי ניסיון אין שכר.

ולכן גם האבות הקדושים עברו ייסורים וניסיונות כדי להוסיף מדרגה, ותחילה היה אברהם עם העשרה ניסיונות, ואחריו יצחק הוסיף ונקרא עולה תמימה (בראשית רבה סד, ג), ויעקב היה בחיר שבאבות (שם עו, א), כי כל אחד קיבל את מעלות אביו והוסיף עוד התאמצות ועוד עבודה להתקרב יותר ויותר בעבודת השם.

התענוג בתורה ובחסד ובתפילה

ובאמת עבודת השם עצמה היא תענוג, וכל המצוות כשאדם עושה אותם עם אמונה יש לו הנאה, כי הוא יודע שזה כדאי לו, וממילא זה מתחשק ומושך, ואילו כשעושה רק מיראה זה קשה מאד, והוא כמו אנוס, אבל מאהבה יש בזה טעם והנאה מיוחדת.

וכל שכן בלימוד התורה שזה התענוג הכי גדול שיכול להיות, ותורה זה הדבר הגדול ביותר שנותן שלמות ותבלין ליצר הרע, ויש מתיקות מיוחדת בתורה כמו שכתוב (תהלים יט, יא) ומתוקים מדבש ונופת צופים, והתורה נמשלה ליין ובשר וחלב ועוד כל מיני טעמים ודוגמאות של הנאות העולם הזה שהם רק ׳משל׳ להנאה הגדולה שבתורה, וידוע שרציפות התורה מושכת מאד עד שקשה להפסיק.

ומעשה באחד שלמד בישיבה וקיבל דרך הלימוד של חזרות מהמשגיח הגאון רבי אליעזר גינזבורג (זללה״ה) איך אפשר לחזור עם טעם, והתחיל ללמוד כך ונמשך לזה מאד עד שלא היה יכול להפסיק, ומרוב מתיקות לא שם לב על כוחותיו ונחלש והוצרך לנסוע כמה שבועות לבית הבראה בצפת, מפני שהתאמץ יותר מן הכוחות, זהו כוח התורה המושך.

וגם האור החיים הקדוש כתב (דברים כו, יא) שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות וערבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה, וכתוב (משלי ה, יט) באהבתה תשגה תמיד, ובגמרא (עירובין נד, ב) קראו פסוק זה על רבי אלעזר בן פדת, שהיה יושב ועוסק בתורה בשוק התחתון של ציפורי ושכח את בגדו בשוק העליון, כי מתיקות התורה מושכת עד ששוכחים היכן נמצאים, כמו כשקוראים סיפור מרתק, ואמנם זו רק דוגמא, כי מתיקות התורה מושכת עוד יותר מזה, והיא תענוג של אשריך בעולם הזה ממש, האושר הכי גדול שיכול להיות, ולכן יש טעם בלימוד.

ויש גם טעם במידות טובות ותענוג במעשי חסד, ואנשים שעושים חסד נהנים מזה ואוהבים את החסד, **כמו אברהם אבינו שחיפש אורחים כחום היום בשלישי למילתו**, ולכאורה מה זה חסר לו, וכי הוא היה מחויב בכך? הרי כולם ספונים בבתיהם מחמת החום ולא צריכים שיארח אותם, אבל אברהם חיפש כי הוא אהב את החסד! (ראה המשך במסגרת בסמוך).

וכן גם עבודת התפילה היא תענוג, עד כדי כך שמובא בשולחן ערוך (או״ח סימן צ״ח סעיף א) ששייך להגיע בתפילה להתפשטות הגשמיות, שאינו מרגיש כלל שהוא חי ואינו מרגיש כלום, כמו שכתוב (תהלים עא, כג) תרננה שפתי, שהשפתיים מעצמם מרננות! ורינה היא תפילה, כזה תענוג ושמחה שהתפילה מושכת ורוצים להמשיך להתפלל. אינני בדרגה זו, אבל צריכים לדעת שיש אנשים צדיקים בעלי מדרגה כאלה, ומי שראה את תפילתו של החזון איש יודע איך שהתפלל, איזה תפילה, וכיצד היה אומר ברכה, עם איזה מתיקות, עד כלות הנפש.

אם כן באמת כל מה שחייבים זה תענוג! והתענוג הכי גדול הוא בעולם הבא, אבל יש גם תענוגים בעולם הזה מעין עולם הבא, ולכך נברא האדם כמו שכתב המסילת ישרים בתחילתו, להתענג על השם!

וזהו מה שהשם דורש מן האדם, הגיד לך אדם מה טוב ומה השם דורש ממך, הדרישה היא שיהיה לך טוב! כי לפעמים האדם אינו יודע מהו הטוב לו, וצריך לדעת שזהו הטוב בשבילו, וגם בעולם הזה אשריך.

ואמנם לפעמים יש גם קשיים, אבל כמו שאדם עובד קשה בשביל שבעתיד ירוויח כסף ויקבל כבוד, וכשעושים בחירות הרי כל אחד שרוצה להיות חבר כנסת מוציא המון הוצאות ומתאמץ ומשקיע עבודה ואינו ישן בלילות עד שמגיע לכבוד שהוא רוצה, ויש שמתחילים בהכנות כבר שנים קודם... וזו דוגמא מה שעושים בשביל הכבוד.

ואם כך משקיעים בשביל חיי שעה, קל וחומר בשביל הטוב האמיתי בעולם הזה ובעולם הבא, שהוא טוב וגם כדאי, ובזה חייבים, ואם חייבים סימן שזה טוב!

הצורך בהדרכה ולימוד מוסר

וכמובן החיוב הוא לכל אחד כפי יכולתו, ויש כיום אנשים שמבינים להדריך איך מגיעים לאהבת תורה ולהתמדה, ואיך מגיעים לאהבת חסד, ולדבקות בתורה ובתפילה, ויש גם הרבה ספרים, ואמנם לא כולם ברי סמכא, אבל יש אנשים מיוחדים שיודעים לייעץ בזה.

ובחובות הלבבות (שער התשובה פ״ו) כתב שבכל דור יש מורה דרך לעבודת השם, ורק צריכים לחפש ולמצוא, והחפץ חיים בצעירותו חיפש ומצא מורה דרך את רבי נחומקה הורודנער שהיה שמש בגרודנא והיה בעל מופת וצדיק, ונסע אליו לקבל דרך בעבודת השם.

ולסיכום, הדבר הראשון הוא דבקות בתורה, ומידות טובות, וזה דברים שכל אחד יכול, ללמוד לפי טבעו מה שנוח לו, ובצורה שאינה קשה, כי מה שקשה אי אפשר להמשיך הרבה, וצריך שיהיה לפי הכוחות ביישוב הדעת ובלי היסח הדעת, וכן תפילה ביישוב הדעת, וחסד עם אהבת הבריות, והחסד מְפַתֵּחַ את אהבת הבריות.

ובאמת לכל אדם יש בטבעו מידות טובות ואהבת חסד, ורק יש נגיעות ואהבות אחרות שמפתות ומושכות, כגון אהבת המנוחה והכבוד והממון ועוד דברים שהראש מונח בהם ומחמת זה אינו חושב על אהבת הבריות, וכן רוצה פרסומים שיחשיבו אותו וכדומה, כי זה טבע האדם.

ולכך צריך שֶׂכֶל ללמוד ספרי מוסר כדי לדעת איך מתגברים על כל הקשיים האלה, וזוהי העצה הכי טובה! ללמוד קצת מוסר בכל יום, בקביעות, בספר שמעניין ומושך, לא מתוך כפייתיות, אלא להכניס ללב שכך צריך להיות וכך טוב, בצורה מעניינת, עם התרגשות או בלי התרגשות כל אחד לפי טבעו, ובמשך הזמן זה משפיע שנעשה אדם אחר ומשתנה להיות כמו שצריך. זו המציאות, וכמובן צריך סייעתא דשמיא לזה.

בענייני הפרשה

מצינו במדרש (אבות דר״נ פ״ז) על ההבדל בין איוב לאברהם אבינו, שאיוב סבל ייסורים גדולים ובא בטענות למה זה מגיע לו הרי הוא צדיק שעשה הרבה חסד ומעשים טובים, ואמר לו הקב״ה עדיין לא הגעת לחצי חסד של אברהם, כי אברהם כשבא אליו אורח לא שאל מה הוא רגיל לאכול אלא מיד נתן לו את הטוב ביותר, ושחט שלושה פרים כדי לתת לאורחים לשונות בחרדל, שזהו החלק הכי משובח וטעים שבבהמה, ואף שלא הכירם כלל ויכול לתת להם אוכל יותר פשוט, ביקש לתת את הטוב ביותר.

ואילו איוב לא עשה כן אלא שאל כל אורח במה אתה רגיל, האם בבשר או בדגים, ביין או בשֵׁכר, ונתן לכל אחד כפי הרגלו, כי באמת זהו חיוב צדקה, לתת לעני די מחסורו אשר יחסר לו (כתובות סז, ב), אבל אברהם לא נתן רק די מחסורו, אלא רצה שהאורח ייהנה כמה שיותר, מתוך אהבת החסד שהייתה לו, שאהב את החסד, ובלי זה הוא היה מצטער, ולכן חיפש אורחים כחום היום, כי בלי זה לא היה טוב לו!

ואמנם כל הזמן הוא עסק בתורה וקיים מצוות, אבל גם החסד משך אותו, ואין זה ביטול תורה, כי התורה מחייבת גם חסד, ואף שהחיוב הוא רק די מחסורו, אבל התורה מחייבת גם אהבת חסד! שהטבע ימשוך לחסד גם יותר מדי מחסורו!

כמו שכתוב (מיכה ו, ח) הגיד לך אדם מה טוב ומה השם דורש ממך וגו׳ אהבת חסד, ונזכרו כאן שני חלקים: **מה טוב**, היינו שזה טוב וכדאי לאדם, שיאהב את החסד וייהנה מזה, וכך יהיה לו טוב בעולם הזה וגם בעולם הבא, אבל זו גם דרישה, **מה השם דורש ממך**, וכל אחד מחויב בזה לפי כוחו וכפי האפשרויות שיש לו.

(מתוך השיחה המובאת בסמוך)

לעילוי נשמת ר׳ **יהודה שנפלד** ז״ל
ב״ר **משה שמואל** ז״ל
נלב״ע כ״ב חשון תשע״ג - תנצב״ה

לעילוי נשמת רבי **זאב צענזאר** זצ״ל
ב״ר **יהושע** זצ״ל
נלב״ע כ״א חשון תשנ״א - תנצב״ה

לע״נ האשה החשובה מרת **מלכה בולאק** ע״ה
בת הרב ר׳ **אברהם דויטש** זצ״ל
נלב״ע ח׳ חשון תשפ״ב - תנצב״ה

הודעה משמחת! לאחר תקופה ארוכה שחסרו מס׳ כרכים, ניתן שוב להשיג את כל ספרי **הערות וביאורים** על הש״ס מכת״י רבינו בארון המכירות בכניסה לביתו רחוב ראב״ד 17